

2 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

2.1 Politiska utgångspunkter

Sverige går igenom en ekonomisk vinter med svag BNP-utveckling och stigande arbetslöshet. Ökade kostnader och höjda räntor till följd av de gångna årens höga inflation har tryckt ner tillväxten, pressat upp arbetslösheten och satt såväl hushåll och företag som välfärden under ekonomisk press.

Inflationsbekämpning har därför hittills varit regeringens främsta prioritering i den ekonomiska politiken. En kombination av återhållsam finanspolitik, åtstramande penningpolitik och en ansvarstagande avtalsrörelse ger nu resultat. Det finns en ljusning i att inflationen har minskat tydligt den senaste tiden. Huvudscenariot är att inflationsmålet nås i år, men det krävs fortsatt uthållighet i det inflationsbekämpande arbetet. Inte minst då osäkerheten i omvärlden fortsatt är stor. Geopolitiska oroligheter och krig i vårt närområde kan exempelvis driva upp energi- och fraktpriser, vilket skulle riskera att öka inflationen igen. I sammanhanget utgör även kronkursens utveckling en osäkerhetsfaktor.

I takt med att inflationen sjunker, samtidigt som effekterna av lågkonjunkturen slår igenom allt tydligare, blir huvuduppgiften för den ekonomiska politiken att lägga grunden för återhämtning, högre tillväxt och en bättre välfärd. Sverige ska byggas rikare igen.

Sverige behöver också bli ett tryggare land. Säkerhetsläget i vår omvärld och samhällsproblemen på hemmaplan, inte minst den grova organiserade brottsligheten, gör att ekonomiska resurser krävs till utbyggnaden av såväl försvar som rättsväsende. Trygghet handlar också om att välfärden ska gå att lita på. De höga priserna pressar nu sjukvården samtidigt som alltför många elever inte klarar kunskapskraven i skolan, i spåren av den misslyckade integrationen. Givet den underliggande styrkan i den svenska ekonomin med bl.a. starka statsfinanser har Sverige goda förutsättningar att hantera situationen. Det kommer dock att krävas väl avvägda prioriteringar i den ekonomiska politiken och att tillväxten åter tar fart. Endast så skapas tillräckligt med resurser över tid för att kunna möta de behov som finns.

I takt med att inflationen stabiliseras på en låg nivå avser regeringen att understödja ekonomins återhämtning genom reformer som syftar till att förstärka hushållens köpkraft, minska arbetslösheten samt öka tillväxten och investeringarna – med bibehållen låg inflation. Samtidigt möjliggörs en effektiv klimatomställning. Detta lägger grunden för att Sverige framåt kan byggas både rikare och tryggare.

En plan i tre delar för att ta Sverige genom det besvärliga ekonomiska läget

Bekämpa inflationen och stötta hushåll och välfärd

Regeringen bedriver en väl avvägd finanspolitik som bidrar till att få ner inflationen samtidigt som bördorna av de höga priserna fördelas jämnare. Hittills har detta genomförts genom två återhållsamma budgetar, samtidigt som de som drabbats hårdast av prisökningarna har stöttats genom bl.a. elstöd, sänkt skatt på arbete, pension och drivmedel samt tillfällig höjning av bostadsbidraget till barnfamiljer.

Utöver detta har sänkningen av reduktionsplikten gjort det billigare att tanka, vilket inte minst gynnar boende på landsbygden som är beroende av bilen i sin vardag. De enskilt största budgetsatsningarna har gått till att stötta välfärden. Den senaste tidens statistikutfall visar att inflationsbekämpningen är på god väg att lyckas.

Sverige ska vara ett land med en välfärd att lita på. Regeringen lämnar inte värden, skolan och omsorgen åt sitt öde. Trots att inflationen är på väg ner så skapar de höga kostnaderna fortsatt stora problem, bl.a. i kommuner och regioner. Utsikterna för regionernas ekonomi har försämrats sedan i höstas, inte minst på grund av stigande pensionskostnader, med varsel om uppsägning av personal som följd. För att kompensera för inflationens effekter och undvika uppsägningar i sjukvården föreslår regeringen ett tillskott till regionerna. Dessutom förstärks arbetet med att strukturellt förbättra vården. Regeringen fortsätter arbetet med att återupprätta en stark kunskapskola med fokus på faktakunskaper och förmågor som att läsa, skriva och räkna. Det är bra för alla – och särskilt för de elever som behöver skolan mest. Regeringen föreslår ett tillskott till kommunerna i syfte att upprätthålla kvaliteten i undervisningen. Ansvaret för att finansiera vård, skola och omsorg och att prioritera kärnverksamheterna ligger dock framför allt på kommunerna och regionerna.

Regeringen kommer inte att blåsa faran över för tidigt. Inflationsbekämpningen har inte lyckats förrän inflationen har stabiliserats runt inflationsmålet. Det vilar fortsatt ett brett ansvar på flera aktörer för att nå dit, på såväl Riksbanken och regeringen som t.ex. arbetsmarknadens parter. Även efter att inflationsmålet har nåtts krävs fortsatt vaksamhet. Ekonomin utsätts ständigt för störningar. Skulle inflationen ta fart igen kommer inflationsbekämpning återigen att bli det överordnande målet för den ekonomiska politiken.

Hushållens köpkraft har minskat som en konsekvens av inflationen, men väntas successivt återhämta sig i takt med att inflationen sjunker. Det kommer dock att ta tid innan köpkraften är återställd för alla hushåll (se fördjupningsruta 2.1). En viktig uppgift framöver i den ekonomiska politiken är därför att understödja återhämtningen i syfte att återställa alla hushålls köpkraft.

Återupprätta arbetslinjen

På grund av lågkonjunkturen väntas antalet arbetslösa öka med omkring 40 000 personer i år. De som sedan tidigare står utanför arbetsmarknaden kommer i det läget att få det ännu svårare att hitta arbete. Först och främst bör detta mötas med utbildningsinsatser för att bättre rusta arbetssökande. Samtidigt behöver de strukturella problemen på arbetsmarknaden åtgärdas. Det handlar inte minst om att förstärka drivkrafterna till arbete och självförsörjning. Regeringen fortsätter därför arbetet med att återupprätta arbetslinjen i Sverige.

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1) togs viktiga steg genom sänkt skatt på arbete – framför allt för de med låga och medelhöga inkomster – och pension. Under förutsättning att det finns finansiellt utrymme avser regeringen att under mandatperioden lägga fram ytterligare förslag för att sänka skatten på arbete för att öka drivkrafterna till arbete och utbildning. Arbetslöshetsförsäkringen reformeras med en tydligare nedtrappning, för att stärka incitamenten till återgång i arbete. Försäkringen förstärks också genom att taket höjs och fler personer omfattas. Regeringen har även gett en särskild utredare i uppdrag att utreda hur en modell för ett bidragstak kan utformas och genomföras för att säkerställa att det alltid lönar sig bättre att arbeta än att leva på bidrag (dir. 2023:70). I syfte att motverka utanförskap, öka graden av självförsörjning och påverka incitamentsstrukturer avser regeringen att se över flerbarnstillsägget. För att integrationen ska fungera bättre ska även kraven på aktivitet öka för den som har arbetsförmåga men lever på försörjningsstöd. Det behövs starkare

incitament att arbeta och att ta de jobb som finns, där de finns. Regeringen avser också att höja kraven för kvalificering till den svenska välfärden för dem som inte är svenska medborgare. Det är viktigt att medborgarskapet uppvärderas och att det blir något eftersträvansvärt för dem som vill leva och verka i Sverige.

Arbetslinjen handlar också om att skapa fler vägar till jobb. Regeringen har bl.a. föreslagit åtgärder för att stärka undervisningen i svenska för invandrare (sfi) samtidigt som kraven på de studerande skärps. För att inskräpa det egna ansvaret för att lära sig svenska avser regeringen att föreslå att den generella rätten till att delta i sfi begränsas till tre år. Därutöver har regeringen sett till att etableringsjobben kommer på plats för att bl.a. förbättra nyanländas möjligheter på arbetsmarknaden. Regeringen vill också underlätta handläggningen av omställningsstudiestödet genom att göra regelförenklningar i stödet. Ändringarna ska leda till kortare handläggningstider och mer automatiserade processer, utan att det grundläggande syftet med reformen ändras och utan att målgruppen för stödet utvidgas i större utsträckning. I propositionen Vårändringsbudget för 2024 (prop. 2023/24:99) görs också en satsning på sommarjobb. Vidare föreslås fler platser inom yrkesvux och en förstärkning av statsbidraget till kommuner för att personer med tillfälligt skydd, t.ex. skyddsbehövande från Ukraina, ska få tillgång till komvux i sfi. Regeringen föreslår också att medel avsätts för att förbättra levnadsvillkoren och möjligheterna till etablering på arbetsmarknaden för människor som drivits på flykt från krigets Ukraina och som beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd.

Att Sverige har en hög andel individer som arbetar och är självförsörjande är en förutsättning för en gemensamt finansierad välfärd. Mot denna bakgrund har regeringen tagit fram ett självförsörjningsmått. Måttet ska följas över tid och avser att mäta andelen individer i förvärsaktiv ålder som har egen försörjning, främst genom arbete. Den fördelningspolitiska redogörelsen (se bilaga 2) innehåller en utförlig beskrivning av måttet. En ökad sysselsättningsgrad har bidragit till att andelen självförsörjande har ökat de senaste tio åren. Andelen självförsörjande är högre bland män än bland kvinnor och högre bland inrikes födda än bland utrikes födda.

Strukturreformer för högre tillväxt

En växande ekonomi är nödvändig för att kunna möta de investerings- och resursbehov som ligger framför oss, inte minst när det gäller områden som försvar, rättsväsende och infrastruktur. Hög tillväxt och god produktivitet utveckling under lång tid har varit viktiga faktorer för att göra Sverige till ett av världens rikaste länder. Sverige har dock, likt många andra länder i västvärlden, haft lägre BNP-tillväxt per invånare sedan finanskrisen jämfört med decenniet före. Alla orsaker till denna utveckling är inte kända, men färre produktivitetshöjande investeringar och att andelen personer i arbetsför ålder minskade är två orsaker. För Sveriges del har även den starka befolkningstillväxten till följd av en hög asyl- och anhöriginvandring inverkat negativt på BNP-tillväxten per invånare under 2010-talet. Det är hög tid att styra tillbaka mot ett fokus på ekonomisk utveckling med åtgärder som ökar produktiviteten och förbättrar den långsiktiga tillväxten.

För att bygga Sverige starkare och rikare kommer regeringens tillväxtagenda framåt att fokusera på investeringar i infrastruktur, klimatomställning, forskning, energiproduktion, samt regelförenklningar och kompetensförsörjning. Regeringen avser bl.a. att lägga fram en forsknings- och innovationsproposition vars fokus är excellens, internationalisering och innovation. Dessutom avser regeringen att lägga fram en infrastrukturproposition och utarbeta en strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i norra Sverige. En produktivitetskommission som kartlägger hinder och möjligheter för att stärka produktiviteten i ekonomin har tillsatts (dir. 2023:58).

Uppdraget ska delredovisas i maj 2024 och slutredovisas 2025. För att skapa bättre möjligheter för svenska företag att växa behövs lättnader från byråkrati och administration. Tillståndsprocesser ska kortas, bli effektivare och mer förutsebara. Regeringen har beslutat om att inrätta ett förenklingsråd vid Tillväxtverket, och ett implementeringsråd kommer att tillsättas. Regeringen kommer att fortsätta arbetet med att minska regelbördan och de administrativa kostnaderna för företag samt vidta åtgärder för att myndigheternas handläggning ska bli effektivare och snabbare.

Skattepolitiken utgör en central del av den ekonomiska politiken. Skatterna ska finansiera offentliga utgifter på ett robust och rättssäkert sätt samtidigt som de ska skapa goda förutsättningar för hög sysselsättning och tillväxt. I avsnitt 5.5 presenterar regeringen sitt förslag till riktlinjer för skattepolitiken.

Regeringen har tillsatt en utredning för att se över hur frivillig återvandring kraftigt kan stimuleras och med andra medel öka (dir. 2023:151). I uppdraget ingår att ta fram förslag på vilka nivåer av ekonomiska incitament och stöd som är samhällsekonomiskt försvarbara för att skapa incitament för personer att återvändra samt hur svenska myndigheter bättre kan bistå den som kan komma i fråga för återvandring med praktiska förberedelser. Uppdraget ska redovisas senast den 1 augusti 2024.

För att säkra tillgången till rätt kompetens och främja ökad konkurrenskraft krävs allt från stärkta grundläggande färdigheter som att läsa, skriva och räkna, till fler utbildade ingenjörer, vilket regeringen även har satsat på i budgeten för innevarande år. Skatte- reglerna ska utformas för att öka Sveriges möjligheter att konkurrera om internationell nyckelkompetens och för att främja forskning och utveckling. Att skattelättnader för experter utökats samt att det s.k. FoU-avdraget och expertskattereglerna ses över är viktiga steg i detta. För att förbättra villkoren för de minsta företagen, och andra aktörer med liten verksamhet, avser regeringen att föreslå en höjd omsättningsgräns för mervärdesskatt fr.o.m. den 1 januari 2025.

I klimathandlingsplanen (skr. 2023/24:59) har regeringen konstaterat att klimatfrågan bara kan lösas i en ekonomi som växer och präglas av ökad konkurrenskraft, tillväxt, stärkt beredskap och resiliens. Svenska företag har varit tidigt ute och har hittat möjligheter att dra nytta av den förändring som sker globalt. Genom politiska beslut kan gynnsamma ramar för omställningen skapas. De viktigaste förutsättningarna är trygg och kostnadseffektiv leverans av fossilfri energi, effektiva tillståndsprocesser och tillgång till relevant kompetens. Stabil, fossilfri el är avgörande för tillväxten, men även för klimatomställningen i industrin och elektrifieringen av transportsektorn. Arbetet med att få ny kärnkraft på plats i Sverige fortsätter.

Bostadsbyggandet påverkas på kort sikt mycket negativt av de högre räntorna. Regeringen har därför vidtagit kortsiktiga åtgärder för att stötta byggbranschen, bl.a. genom förslaget att tillfälligt höja taket för rotavdraget. På längre sikt påverkas byggandet strukturellt av tillgången till bl.a. byggbar mark, regelverk och kommunernas agerande. Regeringen arbetar därför med reformer för att öka tillgången till byggbar mark, förbättra nyttjandet av det befintliga beståndet och åtgärda andra strukturella hinder som präglar bostadsmarknaden.

Länder med starka offentliga finanser klarar att prioritera tillväxtinvesteringar också i dåliga tider. Sverige har en låg statsskuld och starka offentliga finanser, vilket ger utrymme för ytterligare investeringar för högre tillväxt. Därför är ordning och reda i statens finanser centralt.

Fördjupning 2.1 Hushållens köpkraft har försvagats

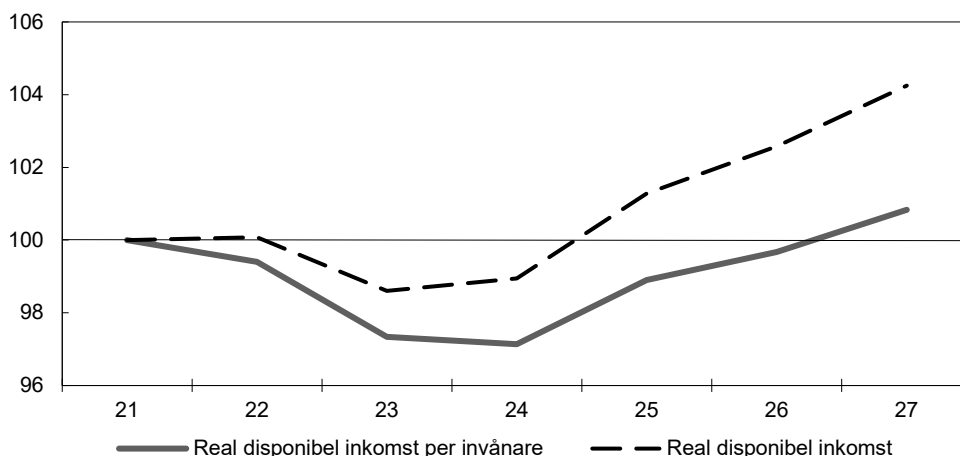
En hög inflation har medfört att hushållens köpkraft har minskat. För den genomsnittliga löntagaren har uppgången i inflationen försvagat köpkraften väsentligt sedan slutet av 2021. Eftersom lönerna inte har stigit i samma takt som priserna har drygt tio års reallöneökningar gått förlorade. Reallöneminskningen har särskilt drabbat de sysselsatta som inte lyckats få upp sin lön, genom att t.ex. byta arbete eller arbeta fler timmar. Även om den genomsnittliga reallönen väntas öka framöver bedöms det ta flera år innan den är tillbaka på 2021 års nivå.

Hushållens sammanlagda köpkraft har inte påverkats lika mycket som enskilda löntagares. Hushållens reala disponibla inkomster minskade med knappt 1,5 procent 2021–2023, att jämföra med en reallönedgång på drygt 10 procent för motsvarande år. Den relativt måttliga nedgången i de reala inkomsterna beror delvis på att många har gått från att vara utan arbete till att bli sysselsatta, vilket har ökat de samlade lönerna i ekonomin men inte påverkat den enskilda löntagarens köpkraft. Vidare har prisindexerade sociala transfereringar, som sjukersättning och den högsta nivån för föräldrapenning, bidragit till att dämpa minskningen i den disponibla inkomsten. I beräkningarna av den disponibla inkomsten beaktas även den högre räntans effekter på både ränteutgifter och ränteinkomster. Dessutom används olika prisindex för att ta hänsyn till prisökningarna.

Köpkraften väntas öka något 2024, då lägre inflation och stigande löner väntas bidra positivt medan sysselsättningen, som bedöms minska, har en motverkande effekt (se diagram 2.1). Den sammanlagda köpkraften väntas vara återhämtad först 2025, då effekten av lägre räntor tillsammans med stigande reallöner och sysselsättning bidrar i positiv riktning. För den genomsnittliga individen väntas köpkraften mätt som real disponibel inkomst per invånare vara återhämtad 2027 (se diagram 2.1).

Diagram 2.1 Hushållens disponibla inkomst

Index, 2021 = 100

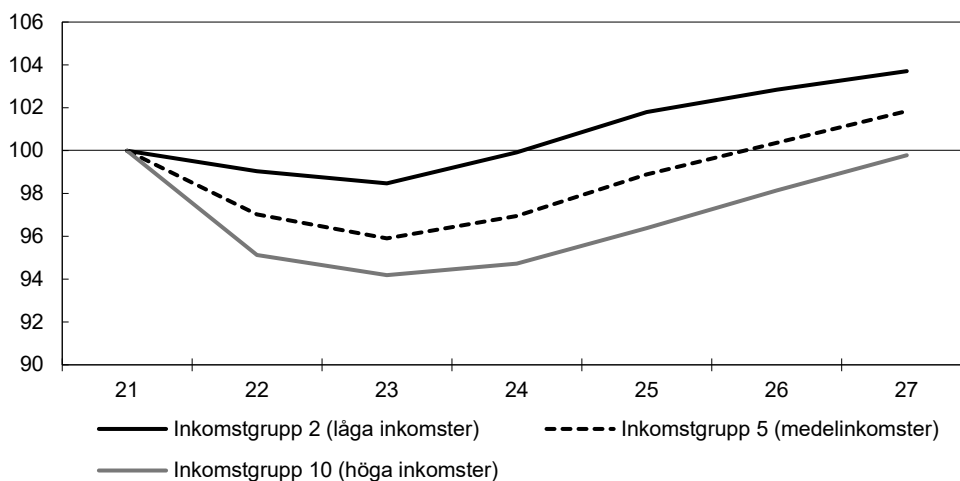
Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

För hushåll i den nedre delen av inkomstfördelningen väntas återhämtningen gå snabbare än för de högre inkomstgrupperna. I reala termer har köpkraften försämrats mer för hushåll med högre inkomster än för de med lägre. En viktig förklaring till detta är att många transfereringssystem räknas upp med prisbasbeloppet, vars utveckling är direkt kopplad till inflationen. För hushåll med dessa transfereringar innebär det kompensation för den genomsnittliga inflationsutvecklingen i samhället, men inte nödvändigtvis full kompensation för de ökade utgifter som dessa hushåll har haft. Det är dock inte enbart hushåll med de allra högsta inkomsterna som har haft en

svag utveckling. Det gäller även för hushåll med genomsnittlig inkomst, där köpkraften inte väntas vara återhämtad förrän efter 2026 (se diagram 2.2).

Diagram 2.2 Real utveckling av hushållens ekonomiska standard, inkomstgrupper

Index 2021=100

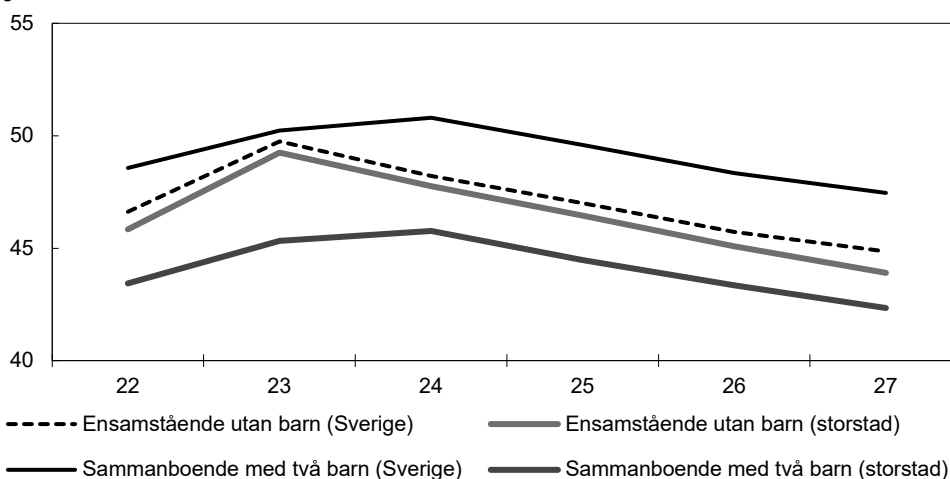
Anm.: Definitionen av disponibel inkomst skiljer sig mellan nationalräkenskaperna och inkomststatistiken som används i diagram 2.1. De viktigaste skillnaderna mellan de olika sätten att mäta disponibel inkomst är att i inkomststatistiken saknas ränteutgifter (räknas här som konsumtion) och driftöverskott i egna hem. Dessutom används olika s.k. deflater, dvs. prisindex, vid beräkning av den reala disponibla inkomsten.

Källor: Statistiska centralbyrån och Statistiskt analysregister (STAR).

Skillnader i belåningsgrad och prisutvecklingen på hushållens olika konsumtionskorgar, dvs. alla varor och tjänster som hushållet konsumerar under året, bidrar till att köpkraften har påverkats olika mycket för olika typer av hushåll. Till exempel har hushåll med jämförelsevis hög andel livsmedel i sin varukorg haft en större nedgång i sin köpkraft än det genomsnittliga hushållet. Det följer av att prisuppgången på livsmedel har varit högre än den för KPI som helhet. I diagram 2.3 visas utvecklingen av de viktigaste hushållsutgifterna (livsmedel, boende, drivmedel och elförbrukning), i förhållande till hushållens inkomster, för några typhushåll. De flesta hushåll har upplevt en försämrad köpkraft under 2022 och 2023. För ensamstående hushåll utan barn väntas köpkraften förbättras under 2024, och stärkas ytterligare under 2025. Det beror både på ökade inkomster och på att utgiftsökningen väntas bromsa in i takt med lägre inflation och räntor. För hushåll med två barn väntas köpkraften under 2024 försvagas. Det gäller för såväl ensamstående med barn som sammanboende med barn. Ensamstående hushåll har dock sämre möjligheter att hantera ökade kostnader då marginalerna i hushållsbudgeten är lägre. Under 2024 och 2025 väntas inkomsterna för barnfamiljer öka i ungefär samma takt som för övriga hushåll i förvärvsaktiv ålder. Samtidigt bedöms utgifterna för räntor och livsmedel fortsätta att öka under 2024, vilket försämrar köpkraften. Under 2025 väntas ränteutgifterna minska och prisökningen på livsmedel avta. Sammantaget leder det till att köpkraften förbättras för barnfamiljer fr.o.m. 2025, men det väntas ta ytterligare något år innan köpkraften är helt återhämtad.

Diagram 2.3 Typhushåll, utgifter i förhållande till inkomster

Utgifternas andel av inkomsten

Anm.: Definitionen av disponibel inkomst skiljer sig mellan nationalräkenskaperna och inkomststatistiken som används i diagram 2.1. De viktigaste skillnaderna mellan de olika sätten att mäta disponibel inkomst är att i inkomststatistiken saknas ränteutgifter (räknas här som konsumtion) och driftöverskott i egna hem. Dessutom används olika deflaterare vid beräkning av den reala disponibla inkomsten. Barnen antas i beräkningarna vara 9 och 11 år.

Källor: Statistiska centralbyrån, Konsumentverket och egna beräkningar.

Åtgärder för att stötta ekonomin och öka tryggheten

I den ekonomiska vårpropositionen beskriver regeringen politikens inriktning på medellång och lång sikt. I propositionen föreslås i normala fall inga nya reformer. Dessa finns i stället i budgetpropositionen, där regeringen på hösten lämnar förslag till statens budget för kommande år. Om det under ett budgetår sker förändringar som inte var möjliga att förutse i samband med budgetpropositionen får regeringen lämna förslag till ändringar i statens budget för det löpande budgetåret. Det ska som huvudregel ske antingen i anslutning till den ekonomiska vårpropositionen (vårändringsbudget) eller till budgetpropositionen (höständringsbudget).

Samtidigt med denna proposition lämnar regeringen propositionen Vårändringsbudget för 2024 till riksdagen. I den propositionen presenteras bl.a. åtgärder inom följande områden:

- Åtgärder för att ta Sverige genom lågkonjunkturen och värna välfärden
- Brottsbekämpning och ökad trygghet
- Stärkt försvar och krisberedskap

Åtgärder för att ta Sverige genom lågkonjunkturen och värna välfärden

I takt med att inflationen sjunker ökar möjligheterna att använda Sveriges ekonomiska utrymme för att stötta ekonomin något. Breda efterfrågestimulanser är inte aktuella, utan i första hand handlar det om områden, inte minst välfärden, där inflationens konsekvenser fortsatt är särskilt tydliga. För även om inflationen är på väg ner präglas ekonomin fortsatt av de höga priserna.

Regeringen lämnar inte välfärden i sticket. Den höga inflationen har medfört ett högt kostnadstryck i kommuner och regioner, då kostnaderna för både verksamhet och avtalspensioner har ökat kraftigt. Särskilt pensionskostnaderna bedöms fortsätta att öka under 2024. Detta bidrar till ett ansträngt ekonomiskt läge, i synnerhet i regionerna som drabbas hårdast av de ökade pensionskostnaderna. För att förbättra de ekonomiska förutsättningarna och undvika uppsägningar av sjukvårdspersonal föreslår regeringen ytterligare sex miljarder kronor till regionerna i propositionen Vårändringsbudget för 2024. Regeringen föreslår även ett tillskott till kommunerna för

att minska risken att inflationen på ett negativt sätt påverkar förutsättningarna för barn och elever att få den utbildning och det stöd de har rätt till.

Regeringen ser också ett behov av att stödja regionerna i arbetet med nödvändiga strukturåtgärder som kan effektivisera verksamheterna. Därför intensifieras arbetet med en nationell vårdförmedling, och en effektivitetsdelegation för hälso- och sjukvården inrättas. Effektivitetsdelegationen ska sprida positiva erfarenheter mellan regioner och ge stöd för att genomföra strukturåtgärder, i syfte att effektivisera verksamheterna. Därutöver avser regeringen att låta regionernas ekonomiska situation utvärderas, med fokus på resursutnyttjande, kostnadseffektivitet och effektiviseringspotential.

Trots lägre inflation är priserna fortsatt på höga nivåer. För att stötta dem som drabbas särskilt hårt av prisökningarna föreslår regeringen en förlängning av det tillfälligt förhöjda bostadsbidraget för barnfamiljer med svag ekonomi. Den ökade arbetslösheten bedöms minska ungdomars möjligheter att få arbete. Möjligheten att skapa sommarjobb för ungdomar i kommuner med hög arbetslöshet bör därför stärkas. Jobben ska vara tillgängliga att söka för alla ungdomar i relevant åldersgrupp i dessa kommuner.

En väl fungerande matchning på arbetsmarknaden minskar risken för att arbetslösheten stiger och håller sig kvar på en hög nivå. Många branscher har svårt att hitta arbetskraft med rätt utbildning och kompetens. Möjligheterna till omställning och utbildning behöver därför bli större. Av den anledningen föreslår regeringen att ytterligare medel avsätts till fler platser inom den yrkesinriktade vuxenutbildningen så att kompetensförsörjningen förbättras och fler snabbt kan komma i arbete.

I ett land som Sverige – med långa avstånd och många glesbefolkade områden – är det viktigt med välfungerande kommunikationer. Till följd av den kraftigt minskade flygtrafiken under pandemin har det uppstått ett ackumulerat underskott i det gemensamma avgiftsutjämningsystemet för säkerhetskontroll av passagerare och deras bagage (GAS). För att mildra kommande avgiftshöjningar för flygbolagen föreslår regeringen att medel tilldelas Transportstyrelsen för detta ändamål. Behovet av underhåll av transportinfrastrukturen är stort. Extraordinära väderhändelser och skredet vid E6 i Stenungsund har markant ökat kostnaderna för vägunderhållet. Regeringen prioriterar att förbättra den befintliga infrastrukturen och reparera där det behövs. För att undvika negativa effekter på det övriga arbetet med underhåll av det svenska vägnätet föreslår regeringen att medel tillförs för åtgärder i samband med återställandet efter skredet på väg E6.

Eldrivna transporter bör möjliggöras i hela landet genom en snabb, samordnad och samhällsekonomiskt effektiv utbyggnad av ändamålsenlig laddinfrastruktur. Utbyggnaden av laddinfrastruktur bör ske i sådan takt att den bidrar till en snabb elektrifiering av transportsektorn. För att uppnå kostnadseffektiva utsläppsminskningar och stimulera investeringar i grön teknik föreslår regeringen en förstärkning av det generella klimatinvesteringsstödet Klimatklivet, vilket bl.a. kan finansiera investeringar i laddinfrastruktur som skapar förutsättningar för eldrivna vägtransporter att snabbare ersätta fossila drivmedel.

Brottsbekämpning och ökad trygghet

Den organiserade brottsligheten är systemhotande och utgör ett betydande hot mot det öppna samhället, den enskilda människans frihet och grunderna för vår rättsstat. Den grova organiserade brottsligheten fortsätter att släcka liv samtidigt som den har spridit sig från storstäderna till mindre orter. Utsatthet för kriminalitet skapar otrygghet, och utan trygghet, ingen frihet. Ett annat allvarligt problem är den grova

organiserade brottslighetens otillbörliga påverkan på politiken och den offentliga förvaltningen. För att vända utvecklingen genomför regeringen den största offensiven i svensk historia mot organiserad brottslighet. Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck utgör allvarlig kriminalitet och samhället måste stå upp för dem som utsätts för sådan allvarlig brottslighet. Sverige ska bli ett tryggare land att bo och leva i.

Att med kraft trycka tillbaka brottsligheten är en av regeringens mest prioriterade uppgifter. De brottsbekämpande myndigheterna har getts mer resurser, effektivare verktyg och straffen för flera brott har skärpts. Utöver det planeras ytterligare åtgärder, däribland system med visitationszoner och anonyma vittnen samt utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel. Dessutom utreds ett reviderat regelverk för påföljder med bl.a. sänkt straffreduktion för flerfaldig brottslighet, förvaringsdom och sänkt straffmyndighetsålder. Regeringen föreslår fortsatta resursförstärkningar för att de brottsbekämpande myndigheterna ska fortsätta att stärka sin förmåga att utföra sina uppdrag.

Kriminalvården står inför en kraftig expansion av antalet häktes- och fängelseplatser. Det leder till ökade kostnader då nybyggda fängelser är dyrare än gamla. Det är därför särskilt viktigt att myndigheten bedriver ett målinriktat arbete för att minska dygnskostnaderna exklusive hyror. Utöver det arbete som Kriminalvården på egen hand har påbörjat avser regeringen att ge Kriminalvården ett förnyat uppdrag om att föreslå lämpliga åtgärder för att minska dygnskostnaden. I uppdraget ska ingå att genomföra en utökad internationell jämförelse med andra europeiska länder med en lägre dygnskostnad i syfte att identifiera ytterligare möjliga åtgärder för att minska kostnaden. Det är dock fortsatt viktigt att Kriminalvården har förutsättningar att upprätthålla säkerheten och bedriva en effektiv återfallsförebyggande verksamhet. En översyn av häkteslagen (2010:611) och fängelselagen (2010:610) ska genomföras för att se över frågor som underlättar för Kriminalvården i den pågående expansionen.

Regeringen föreslår att medel avsätts för att påskynda Kriminalvårdens planerade kapacitetsutbyggnad. Regeringen avser också att föreslå förenklingar av byggreglerna för nya fängelseplatser. Utöver det föreslås medel avsättas till Statens institutionsstyrelse för att omhänderta det ökande antalet barn och unga som döms till sluten ungdomsvård samt för att möjliggöra vissa särskilda säkerhetshöjande åtgärder, såsom t.ex. inlåsning vid dygnsvilan. Samtidigt föreslås att Sveriges Domstolar ska tillföras medel för att domstolarna ska kunna bedriva sin verksamhet i takt med övriga satsningar på rättsväsendet.

Det går inte att bekämpa den organiserade brottsligheten utan att strypa gängens ekonomi. Genom att slå mot möjligheterna att berika sig ekonomiskt på kriminalitet kan samhället minska incitamenten att ägna sig åt brottslighet och motverka att brottsvinster bygger upp ännu starkare och mer välorganiserade kriminella verksamheter. Brott mot välfärden är en lukrativ inkomstkälla för den organiserade brottsligheten. Att förhindra utnyttjandet av offentliga medel, förhindra att företag och andra juridiska personer används som brottsverktyg och öka återtagandet av brottsvinster är därför prioriterade insatser för regeringen. För att minska felaktiga utbetalningar och brott mot välfärdssystemen inrättade regeringen Utbetalningsmyndigheten den 1 januari 2024. Framgent planerar regeringen för att fler statliga utbetalningar ska omfattas av myndighetens verksamhet, liksom även utbetalningar från kommuner och regioner. Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten föreslås få tillskott för att öka takten i arbetet mot den kriminella ekonomin. Resurser föreslås avsättas för Försäkringskassans arbete mot felaktiga utbetalningar, och genom ytterligare medel kan Inspektionen för vård och omsorg stärka tillsynen för att förebygga och motverka välfärds-kriminalitet. Regeringen föreslår även att resurser avsätts till ett antal

myndigheter för att utveckla informationsutbytet i syfte att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Därutöver föreslår regeringen en förstärkning av arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Stärkt försvar och krisberedskap

Svensk säkerhet byggs bäst tillsammans med andra länder. Den 16 maj 2022 fattades, med brett stöd i riksdagen, beslut om att ansöka om medlemskap i Nato. Ett svenskt Natomedlemskap är det bästa sättet att värna Sveriges säkerhet, och det är därför glädjande att Sverige nu har blivit en fullvärdig medlem i Nato. Medlemskapet innebär att Sverige blir säkrare och att Nato blir starkare.

Det har gått drygt två år sedan Ryssland inledde sin fullskaliga invasion av Ukraina. Sverige har stöttat Ukraina med politiskt, ekonomiskt, humanitärt och militärt stöd genom sammanlagt femton stödpaket. I februari 2024 presenterades det senaste stödpaketet, och regeringen lämnade samtidigt propositionen Extra ändringsbudget för 2024 – Försvarsmateriel och ekonomiskt stöd till Ukraina (prop. 2023/24:76) som bl.a. innehöll medel för att finansiera delar av detta paket. I propositionen Vår ändringsbudget för 2024 avsätts medel som behövs för att finansiera de återstående delarna av stödpaketet.

Regeringen bedömer att Sveriges försvarsutgifter enligt Natos definition kommer att uppgå till 2 procent av BNP i år. Fortsatta resursförstärkningar kommer att föreslås i enlighet med den politiska överenskommelsen om det militära och civila försvaret från mars 2022. För att stärka förmågan i befintliga krigsförband föreslår regeringen ett tillskott av medel till Försvarsmakten.

Det kraftigt försämrade säkerhetsläget har tydliggjort att takten i förstärkningen av det civila försvaret behöver öka. Därför behövs ytterligare satsningar under innevarande år. Det gäller bl.a. strategiska varor och tjänster för att förstärka sjukvården under höjd beredskap samt mobila elverk till kommunal räddningstjänst. Regeringen föreslår ett tillskott till Försäkringskassan för arbete med såväl fysisk säkerhet som informations- och cybersäkerhet. Medel föreslås även för att stödja mindre kommuner och andra offentliga aktörer i arbetet med att stärka sin förmåga att stå emot och hantera it-incidenter.

Att transporter och infrastruktur fungerar är en nödvändig förutsättning för att viktiga samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas vid kriser i fredstid, höjd beredskap och ytterst i krig. Försvarsmakten har pekat ut särskilda behov av åtgärder i transportinfrastrukturen. Regeringen föreslår därför att medel tillförs för att kunna påbörja arbetet med vissa prioriterade åtgärder utifrån totalförsvarets behov. Beredskapen inom dricksvattenhantering behöver stärkas. Regeringen föreslår därför ett tillskott till nationella vattenkatastrofgruppen vid Livsmedelsverket för bl.a. inköp av materiel och strategiska förstärkningsresurser för samhällsviktiga funktioner. Vidare bereder regeringen förslag från betänkandet Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8) inför Livsmedelsstrategin 2.0.

2.2 Den ekonomiska utvecklingen

Blandad utveckling i omvärlden

Hög inflation, snabbt stigande räntor och lågt förtroende bland hushåll och företag har hållit tillbaka tillväxten i omvärlden 2023. En jämförelse mellan USA och euroområdet visar dock att utvecklingen har varit tudelad. I USA har tillväxten utvecklats överraskande starkt, medan tillväxten i euroområdet har stagnerat. Tillväxten skiljer sig emellertid åt även inom euroområdet, där inte minst Tyskland har haft en svag

utveckling. Arbetsmarknaderna har däremot utvecklats positivt i både USA och euroområdet 2023, med ökad sysselsättning och låg arbetslöshet. I USA har dock reallönerna utvecklats bättre än i euroområdet. De ökade reallönerna, ett högt ackumulerat sparande efter pandemin och en jämförelsevis låg räntekänslighet bland hushållen, har bidragit till att hålla upp tillväxten i hushållens konsumtion i USA, trots hög inflation och snabbt stigande räntor.

De senaste månaderna har inflationen i USA och euroområdet varit i stort sett oförändrad. Framöver väntas inflationen i omvärlden återigen minska. Varuinflationen bedöms fortsätta minska och även tjänstepriserna väntas utvecklas mer måttligt när läget på arbetsmarknaderna och löneutvecklingen normaliseras. Flera centralbanker väntas sänka sina styrräntor under 2024.

Framåtblickande indikatorer, såsom inköpschefsindex och hushållens förtroendeindikator, talar för att aktiviteten i den amerikanska ekonomin fortsätter att utvecklas starkt under första halvan av 2024. Samtidigt tyder motsvarande indikatorer på att tillväxten i euroområdet förblir svag. I takt med att inflationen minskar stärks hushållens köpkraft. Detta väntas främja hushållens konsumtion och bidra till att lyfta tillväxten i euroområdet fr.o.m. andra halvan av 2024. Dessutom väntas mindre åtstramande finansiella förhållanden understödja investeringarna framöver.

Den kinesiska ekonomin växte 2023 i linje med landets tillväxtmål på omkring 5 procent. Olika typer av åtgärder för att hantera den pågående fastighetskrisen har gett den kinesiska ekonomin visst stöd. Åtgärderna väntas bidra till att tillväxten växer i linje med tillväxtmålet på omkring 5 procent även 2024. I Kina har inflationen varit negativ under stora delar av det senaste halvåret, främst på grund av kraftigt fallande livsmedelspriser. Inflationen exklusive livsmedel- och energipriser har varit positiv men låg, vilket speglar en svag inhemsk efterfrågan.

Sammantaget väntas BNP-utvecklingen för Sveriges viktigaste handelspartner (den s.k. KIX-BNP) förbli svag 2024, för att sedan återhämta sig 2025 (se tabell 2.1).

Återhämtning i svensk ekonomi 2025

Svensk ekonomi bedöms ha befunnit sig i en lågkonjunktur sedan 2023, med minskande BNP tre kvartal i följd. Konjunkturedgången kan kopplas till en svag inhemsk efterfrågan. För många hushåll har uppgången i inflationen försvagat köpkraften väsentligt under 2022 och 2023 (se fördjupningsruta 2.1).

En hög inflation och snabbt stigande räntor har pressat både hushållens konsumtion och bostadsbyggandet. Framtidsutsikterna har förbättrats något enligt uppmätta förväntningar om den ekonomiska utvecklingen, men indikatorer pekar alltså på en svag tillväxt under inledningen av 2024. Svenska hushåll är generellt högt belånade och har korta bindningstider för räntorna på sina bostadslån, vilket gör att ränteförändringar får genomslag förhållandevis snabbt. Under 2024 väntas lägre inflation och stigande löner förbättra det ekonomiska läget i hushållssektorn. Samtidigt bedöms sysselsättningen minska, och hushållens ränteutgifter vara fortsatt höga. Köpkraften ser därför ut att utvecklas svagt och hushållens konsumtion väntas växa långsamt. De högre kostnaderna i kombination med svag efterfrågan från hushållen väntas också sätta sitt avtryck på bostadsmarknaden, med fortsatt sjunkande bostadsinvesteringar. Sammantaget väntas BNP-tillväxten i Sverige bli låg 2024.

BNP-tillväxten väntas bli något högre 2025, men svensk ekonomi bedöms fortsatt vara i en lågkonjunktur. Lägre inflation öppnar upp för räntesänkningar och därmed lägre räntekostnader för hushåll och företag. Det medför att hushållens konsumtion återhämtar sig snabbt och att bostadsinvesteringarna ökar. Även den ekonomiska

utvecklingen i omvärlden väntas förbättras 2025, vilket bidrar till att tillväxten i svensk export tilltar.

Försämrat arbetsmarknadsläge 2024

Under andra halvåret 2023 försämrades läget på arbetsmarknaden. Till följd av en svag efterfrågan i ekonomin minskade sysselsättningen och arbetslösheten ökade. Nedgången på arbetsmarknaden bedöms samtidigt till viss del ha motverkats av att företag har behållit personal i högre grad än vad deras verksamhet har krävt på kort sikt.

En ytterligare försämring av läget på arbetsmarknaden väntas 2024. Flera arbetsmarknadsindikatorer ger en dyster framtidsbild. Efterfrågan på arbetskraft har minskat, samtidigt som antalet varsel och konkurser har ökat. Anställningsplanerna enligt Konjunkturinstitutet är fortfarande på låga nivåer, vilket indikerar en fortsatt dämpad utveckling på arbetsmarknaden. En låg efterfrågan på arbetskraft väntas medföra att sysselsättningen minskar något och att arbetslösheten ökar under 2024. Även 2025 väntas efterfrågan på arbetskraft vara förhållandevis låg.

Inflationsmålet väntas uppnås 2024

Inflationen, mätt med konsumentprisindex med fast ränta (KPIF), sjönk tydligt under 2023, men låg under inledningen av 2024 trots det fortfarande över Riksbankens inflationsmål. En starkt bidragande faktor till nedgången är lägre energipriser, där inte minst elpriserna har fallit sedan vintern 2022. Därutöver har drivmedelspriserna minskat med draghjälp från skattesänkningar och sänkt reduktionsplikt. Den s.k. kärninflationen (KPIF-inflationen exklusive energi) har minskat. Den är dock fortsatt hög, inte minst till följd av fortsatta prisökningar på tjänster. Inflationsförväntningarna på både kort och lång sikt är sedan januari 2024 i linje med inflationsmålet, samtidigt som företagens prisplaner enligt Konjunkturbarometern från Konjunkturinstitutet har fallit tillbaka till mer normala nivåer. En svagare efterfrågan i ekonomin tillsammans med lägre priser i producentled bedöms dämpa inflationen ytterligare. Inflationsmålet väntas uppnås under 2024.

För att värna inflationsmålet och undvika att den höga inflationen blir varaktig har Riksbanken, liksom centralbanker i många andra länder, höjt styrräntan flera gånger under 2022 och 2023. Tidigare räntehöjningar bedöms ännu inte ha hunnit få fullt genomslag. Flera centralbanker, däribland i USA, euroområdet och Sverige, har signalerat att styrräntetoppen troligen har nåtts. Samtidigt har dörren öppnats för sänkta styrräntor under 2024, förutsatt att inflationen fortsätter att närma sig inflationsmålen. Riksbankens styrränta väntas ligga kvar på nuvarande nivå under första halvåret 2024, innan den gradvis sänks under andra halvåret 2024 och under 2025.

Tabell 2.1 Makroekonomiska nyckeltal

Procentuell förändring om inget annat anges. Utfall 2023, prognos 2024–2027

	2023	2024	2025	2026	2027
BNP ¹	-0,2	0,7	2,5	3,2	2,4
BNP, kalenderkorrigerad ¹	0,0	0,7	2,8	3,0	2,2
BNP-gap ²	-1,2	-2,3	-1,4	-0,3	0,0
Produktivitet ^{3, 4}	-1,5	0,6	1,8	1,8	1,3
Arbetade timmar ⁴	1,8	-0,1	0,9	1,2	0,9
Sysselsättning, 15–74 år	1,4	-0,4	0,7	1,3	0,9
Sysselsättningsgrad, 15–74 år ⁵	69,4	68,9	69,0	69,6	69,8
Arbetslöshet, 15–74 år ⁶	7,7	8,3	8,4	7,8	7,6
Timlön enligt KL ⁷	3,8	3,7	3,6	3,7	3,7

	2023	2024	2025	2026	2027
KPI ⁸	8,5	3,1	0,8	1,6	2,1
KPIF ⁹	6,0	2,1	1,7	2,0	2,0
Styrränta ¹⁰	3,46	3,85	2,71	2,25	2,25
BNP i världen, KIX-vägd ¹¹	1,4	1,5	1,9	2,0	2,1

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2024-03-05.

¹ Fasta priser.

² Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP. Potentiell BNP är en bedömning.

³ Förädlingsvärde i hela ekonomin till baspris per arbetad timme.

⁴ Enligt nationalräkenskaperna, kalenderkorrigerad.

⁵ Procent av befolkningen.

⁶ Procent av arbetskraften.

⁷ Nominell löneutveckling enligt konjunkturlönestatistiken (KL). År 2023 avser prognos.

⁸ Konsumentprisindex.

⁹ Konsumentprisindex med fast ränta.

¹⁰ Procent, årsgenomsnitt.

¹¹ BNP sammanviktad med KIX-vikter, ett mått på respektive lands betydelse för svensk utrikeshandel.

Källor: Statistiska centralbyrån, Macrobond, Medlingsinstitutet och egna beräkningar.

Flera osäkerheter kring den ekonomiska utvecklingen

Inflationen i Sverige och i de avancerade ekonomierna har sjunkit tydligt från höga nivåer och väntas sjunka ytterligare 2024. Denna utveckling är dock omgärdad av betydande osäkerhet. Det är möjligt att inflationen inte minskar lika snabbt som väntat. Geopolitiska händelser kan t.ex. leda till högre energipriser och störningar i globala värdekedjor, vilket i sin tur kan ge upphov till kostnadsökningar för företag och större prisökningar för konsumenter. Det finns även en risk att företagen justerar priserna på ett annat sätt än tidigare och att ett sådant ändrat beteende bidrar till att inflationen håller sig kvar på en högre nivå under längre tid än väntat. Denna risk understryks av att tjänsteinflationen har sjunkit förhållandevis långsamt den senaste tiden. Skulle inflationsnedgången drabbas av oväntade bakslag, bedöms även sänkningar av styrräntorna dröja. Detta påverkar i sin tur de ekonomiska förutsättningarna för både hushåll och företag, som kan komma att hålla tillbaka konsumtion och investeringar. En svagare utveckling än väntat för den ekonomiska aktiviteten kan även medföra en kraftigare försvagning av den svenska arbetsmarknaden, högre arbetslöshet och en djupare lågkonjunktur.

Det råder även stor osäkerhet kring den ekonomiska utvecklingen i omvärlden, bl.a. på grund av det spända geopolitiska läget, kvarvarande effekter av den snabba och synkroniserade penningpolitiska åtstramningen samt finanspolitikens inriktning i många länder. En långsammare återhämtning i euroområdet, som är en viktig exportmarknad för Sverige, skulle kunna innebära att efterfrågan på svenska varor och tjänster utvecklas svagare än väntat. Aktiviteten i euroområdet, i synnerhet i Tyskland, kan påverkas negativt av en långsammare återhämtning i den kinesiska ekonomin, som fortsätter tyngas av strukturella problem i fastighetssektorn. Skulle svenska exportföretag möta en lägre efterfrågan, kan det leda till lägre efterfrågan på arbetskraft och därmed högre arbetslöshet i Sverige.

Ett högt ränteläge riskerar att exponera sårbarheter i det globala finansiella systemet, vilket i sin tur kan få omfattande och svåröversägliga effekter på världsekonomin. Detsamma gäller för den svenska ekonomin, där hög räntekänslighet hos hushåll och företag utgör en sårbarhet, både för den ekonomiska utvecklingen och för den finansiella stabiliteten. Höga räntor sätter press på högt skuldsatta hushåll och på kommersiella fastighetsföretag, som bankerna har en betydande exponering mot. För att anpassa sig till ett högre ränteläge krävs det att många fastighetsbolag fortsätter att minska sin totala skuldsättning. Om denna anpassning inte kan genomföras på ett ordnat sätt, finns det risk för en negativ påverkan på den finansiella stabiliteten, vilket

kan få stora konsekvenser för den realekonomiska utvecklingen i Sverige. I det svenska finansiella systemet finns dock sammantaget en god motståndskraft, vilket gör att problem för enskilda bolag bör kunna hanteras utan större spridningseffekter.

En annan risk, som delvis är kopplad till det höga ränteläget, är hållbarheten i statsfinanserna i omvärlden. Stora stödåtgärder som införts sedan början av pandemin, exempelvis i USA och flera euroländer, har resulterat i betydande budgetunderskott och ökade statsskulder. Med ett högt ränteläge globalt blir det dyrare att finansiera dessa skulder. Om marknads förtroende för hållbarheten i dessa länders statsfinanser dessutom skulle påverkas negativt, kan det leda till ännu högre finansieringskostnader, försvåra upplåningen och tvinga fram en mer omfattande finanspolitisk åstramning. För svensk del bedöms emellertid den risken vara liten givet Sveriges mycket starka statsfinanser.

Ökade geopolitiska spänningar i omvärlden innebär bl.a. ökade risker för cyberattacker och sabotage i Sverige. Kostnaderna för sådana attacker kan vara stora för såväl enskilda företag som samhället i stort, och de kan leda till betydande samhälls-ekonomiska förluster. Även klimatförändringar har stor påverkan på den ekonomiska aktiviteten i omvärlden, och risken finns att även Sveriges ekonomi påverkas direkt eller indirekt av dessa.

2.3 Den offentliga sektorns finanser

Fortsatt försvagning av de offentliga finanserna

De offentliga finanserna väntas uppvisa ett underskott t.o.m. 2025. Den offentliga sektorns sparande tyngs av att skatteintäkterna väntas utvecklas jämförelsevis långsamt när sysselsättningen minskar. Samtidigt väntas utgifterna öka, bl.a. till följd av eftersläpande effekter av den höga inflationen. Även de satsningar som genomförs inom framför allt försvarsområdet belastar de offentliga finanserna 2024. Även det strukturella sparandet väntas tillfälligt uppvisa ett underskott 2024.

Regeringens prognosprinciper innebär att endast beslutade och aviserade förändringar av skatteregler och statens utgifter beaktas. Mot denna bakgrund bedöms såväl det finansiella som det strukturella sparandet successivt förstärkas redan fr.o.m. 2025 (se tabell 2.2).

Den offentliga bruttoskulden minskade i förhållande till BNP mellan 2022 och 2023. Detta beror till stor del på Riksbankens beslut att egenfinansiera valutalån som i sin tur medförde att Riksgäldskontorets årliga lånebehov minskade. Det väntade underskottet i det finansiella sparandet medför att bruttoskulden i stort sett ökar i proportion med BNP fram t.o.m. 2025. I avsaknad av nya åtgärder väntas de offentliga finanserna förstärkas i slutet av prognosperioden. Bruttoskulden väntas då understiga 30 procent av BNP.

Tabell 2.2 Offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor om inget annat anges. Utfall 2023, prognos 2024–2027

	2023	2024	2025	2026	2027
Finansiellt sparande	-40	-81	-18	51	125
Procent av BNP	-0,6	-1,2	-0,3	0,7	1,7
<i>Stat</i>	-0,1	-1,0	-0,3	0,5	1,4
<i>Ålderspensionssystem</i>	0,2	0,5	0,6	0,6	0,7
<i>Kommunsektor</i>	-0,8	-0,8	-0,5	-0,4	-0,4
Strukturellt sparande, procent av potentiell BNP	0,1	-0,2	0,7	1,2	2,0

	2023	2024	2025	2026	2027
Konsoliderad bruttoskuld	1 966	2 067	2 128	2 130	2 074
Procent av BNP	31,2	31,8	31,5	30,0	28,0

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

2.4 Det finanspolitiska ramverket

Det finanspolitiska ramverket är ett viktigt verktyg för att utforma en långsiktigt hållbar finanspolitik. Ramverket ger samtidigt handlingsfrihet att bedriva en aktiv finanspolitik i syfte att stabilisera ekonomin vid allvarliga ekonomiska nedgångar. De budgetpolitiska målen i ramverket består av ett överskottsmål och ett skuldankare för den offentliga sektorn, ett utgiftstak för staten samt det kommunala balanskravet.

2.4.1 Avvikelse från överskottsmålet 2024

Regeringen bedömer att det strukturella sparandet tydligt kommer att avvika från överskottsmålet för innevarande år. Avvikelsen bedöms bli tillfällig, och det strukturella sparandet väntas åter uppfylla målet 2025. Mot bakgrund av att avvikelsen 2024 till stor del beror på tillfälliga och oförutsett höga pensionsutgifter i kommunsektorn är den väl motiverad. En viss avvikelse från överskottsmålet i nuvarande ekonomiska läge, då inflationen har sjunkit och arbetslösheten stiger, bedöms väl avvägt ur ett stabiliseringspolitiskt perspektiv. De högre pensionskostnaderna i kommuner och regioner äventyrar inte inflationsbekämpningen. Då avvikelsen beror på tillfälligt höga utgifter bedömer regeringen inte att några särskilda åtgärder behöver vidtas för att det strukturella sparandet ska återgå till målnivån efter 2024. Tvärtom bedöms målet nås redan 2025 utan att några särskilda åtgärder vidtas.

2.4.2 Återhållsam finanspolitik givet konjunkturläget

Att få ner inflationen är centralt för att möjliggöra en balanserad ekonomisk utveckling. Det är viktigt att finanspolitiken och penningpolitiken drar åt samma håll. Att inflationen har fallit tillbaka innebär inte att inflationsbekämpningen kan upphöra, men det medger en möjlighet att ta steg mot att lägga om finanspolitiken i en riktning där bekämpning av arbetslösheten och tillväxt ges större vikt.

Regeringen bedömer, mot bakgrund av lågkonjunkturen, att finanspolitiken är fortsatt återhållsam. Finanspolitikens effekt på efterfrågan mäts vanligen genom att analysera dess inriktning och ställning. Finanspolitikens ställning mäts genom att relatera det strukturella sparandets nivå till överskottsmålet och indikerar finanspolitikens effekt på efterfrågan i förhållande till ett genomsnittligt år. Finanspolitikens inriktning mäts som förändringen i strukturellt sparande och indikerar finanspolitikens effekt på efterfrågan i förhållande till föregående år. Båda dessa mått indikerar att finanspolitiken är något expansiv 2024.

2.4.3 Bruttoskulden är förenlig med skuldankarets riktmärke

Skuldankaret är ett riktmärke för den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld som är fastställt till 35 procent av BNP. Skuldankaret styr inte finanspolitiken på kort sikt, utan ska i huvudsak användas för att utvärdera om överskottsmålet behöver anpassas för att säkerställa hållbarheten och marginalerna i de offentliga finanserna. Regeringen ska varje år redogöra för bruttoskuldens utveckling i den ekonomiska vårpropositionen. Om skuldkvoten avviker med mer än 5 procent av BNP från skuldankaret ska regeringen i samband med den ekonomiska vårpropositionen lämna en skrivelse till riksdagen och förklara vad som orsakat avvikelsen och hur den ska hanteras.

Bruttoskulden bedöms vara förenlig med skuldankarets riktmärke på 35 procent av BNP. I nuvarande prognos, som endast bygger på den finanspolitik som aviserats eller beslutats t.o.m. denna proposition, väntas bruttoskulden uppgå till 31–32 procent av BNP 2023–2025 (se tabell 2.2).

2.4.4 En första bedömning av utgiftstakets nivå för 2027

Utgiftstaket utgör en övre gräns för utgiftsnivån i statens budget och beslutas för tre år framåt. För att utgiftstaket ska främja en kontrollerad utgiftsutveckling och vara ett stöd för att uppnå överskottsmålet och långsiktigt hållbara finanser är det en grundläggande förutsättning att takets nivå i normalfallet inte ändras. Det finns dock inte några formella hinder för riksdagen att besluta om att ändra en tidigare fastställd nivå på utgiftstaket. Nivån kan exempelvis ändras om finanspolitiken behöver anpassas till nya yttre förutsättningar som är betydande, men detta bör endast ske i väldigt speciella undantagssituationer.

I denna proposition görs för första gången en bedömning av nivån på utgiftstaket 2027. I enlighet med bestämmelserna i budgetlagen (2011:203) kommer regeringen att återkomma med förslag till nivå på utgiftstaket 2027 i budgetpropositionen för 2025. Regeringen bedömer att utgiftstakets nivå för 2027 bör uppgå till 1 935 miljarder kronor (se tabell 2.3). Det innebär att nivån på utgiftstaket 2027 ökar med 69 miljarder kronor jämfört med 2026. I förhållande till potentiell BNP uppgår takets nivå till 26,0 procent, vilket är något lägre än takets nivå för 2026.

Tabell 2.3 Utgiftstakets nivåer

Miljarder kronor om inte annat anges

	2024	2025	2026	2027
Av riksdagen beslutade nivåer på utgiftstaket	1 747	1 827	1 866	
Regeringens bedömning av nivå på utgiftstaket				1 935
Utgiftstak, procent av potentiell BNP	26,6	26,7	26,1	26,0
Utgiftstak, procent av BNP	26,9	27,1	26,3	26,1
Takbegränsade utgifter	1 699	1 730	1 754	1 766
Budgeteringsmarginal	48	97	112	169

Källa: Egna beräkningar.